KIOSZTÓ · I. BLOKK · 3. ÓRA

Etikai irányzatok és alapfogalmak

Segédanyag az elemzőlap 2. és 5. lépéséhez

MIRE VALÓ EZ A LAP?

Az Elemzőlap 5. lépésében négy szempontot talál: következmény, kötelesség, erény, gondoskodás. Ez a lap megmutatja, mit jelentenek – mire helyeznek hangsúlyt az egyes irányzatok, mire kérdez rá és milyen korlátai vannak. A második fele két megkülönböztetést tisztáz, amelyek a 2. lépésnél (Mi a dilemma?) a leggyakrabban összecsúsznak: az etikát és a jogot, valamint az értéket és az érdeket. Az utolsó rész a magyar szakmai kódexeket veti össze: ezekből veheti a mércét az 5. lépéshez.

Elvárt eredmény, hogy az Elemzőlap 5. lépésben meg tudja nevezni, melyik irányzat alapján dönt és egy mondatban azt is, miért nem a másik alapján.

1. Négy irányzat – mire helyezik a hangsúlyt?

Az etikai irányzatokat leggyakrabban aszerint csoportosítjuk, hogy a tett kimenetelére, magára a tettre (a kötelességre és a szándékra) vagy a cselekvő jellemére helyezik-e a hangsúlyt. Ez a három klasszikus fogalom-család. Negyedikként az elemzőlapon a gondoskodás etikája is szerepel, mert a médiaetikai esetek egy részében – gyerek, áldozat, kiszolgáltatott forrás – ez a szempont hiányzik a másik háromból.

SZEMPONT	KÖVETKEZMÉNYETIKA · KÖTELESSÉGETIKA	ERÉNYETIKA · GONDOSKODÁS ETIKÁJA
Mi határozza meg a helyességet?	A tett várható következményei · A kötelességnek és az általánosítható erkölcsi elvnek való megfelelés	A cselekvő jelleme és erényei · A konkrét kapcsolat és a másik rászorultsága
Központi kérdése	„Milyen eredményt hoz a tettem?” · „Mi a kötelességem ebben a helyzetben?”	„Milyen emberré – milyen újságíróvá – válok ezáltal?” · „Mit kíván tőlem a kapcsolat azzal, aki rám van bízva?”
A cél és az eszköz	A várható hasznot az alkalmazott eszköz okozta kárral együtt mérlegeli · A cél soha nem szentesíti az eszközt	Az eszközt a jó jellem méri · Az eszközt a másik sebezhetősége korlátozza
Legismertebb elve	A legnagyobb boldogság elve (Bentham, Mill) · A kategorikus imperatívusz (Kant)	Az arany középút (Arisztotelész) · A gondoskodó viszony (Gilligan, Noddings)
Tipikus korlátja	A jövő kiszámíthatatlan; az egyén joga feláldozható · Kötelességkonfliktusokban további mérlegelést igényel	Nem ad egyértelmű szabályt a konkrét döntéshez · Nehezen általánosítható; a közelit előnyben részesítheti a távolival szemben

Következményetika (teleologikus etika)

– **Haszonelvűség (utilitarizmus): az a cselekvés helyes, amely az érintettek számára összességében a lehető legnagyobb jólétet vagy hasznosságot eredményezi (Jeremy Bentham, John Stuart Mill). A**

médiában gyakori, sokszor ki sem mondott következményelvű érv: „a nyilvánosság haszna nagyobb, mint az egy embernek okozott kár”.

- **A sérelemelv (Mill: A szabadságról, 1859): az egyén szabadsága csak mások sérelmének megelőzése érdekében korlátozható. Médiaetikai ügyekben ezért azt kell vizsgálni, hogy a közlés pusztán sértő vagy felkavaró, illetve ténylegesen másoknak okozott sérelemmel jár-e. A félév során ez a kérdés a magánélet és a gyűlöletbeszéd témájánál is visszatér.**

Kötelességetika (deontológia)

- **Kant – a jó akarat:** feltétel nélkül jó csak a jó akarat. Aki kötelességből cselekszik, annak a tette akkor is erkölcsileg értékes, ha a körülmények miatt rossz eredményt hoz. Egy önmagában rossz tett – például a hazugság – akkor is elítélendő, ha a következménye történetesen jó.
- **A kategorikus imperatívusz két megfogalmazása: (1) csak olyan maxima szerint cselekedjünk, amelyről ellentmondás nélkül akarhatjuk, hogy mindenki számára általános törvénnyé váljon; (2) az embert soha nem szabad pusztán eszközként kezelni, mindig egyszersmind célként is (Az erkölcsök metafizikájának alapvetése, 1785).**
- **Rokon elméletek: az isteni parancs elmélete (egy tett azért jó vagy rossz, mert Isten megparancsolta vagy megtiltotta), valamint John Rawls igazságosságelmélete (1971). Médiaetikai alkalmazásban a „tudatlanság fátylát” úgy használhatjuk: próbáljunk úgy dönteni, mintha nem tudnánk, az eset melyik szereplőjének helyzetébe kerülünk. Rawls eredetileg nem egyedi szerkesztőségi döntésekhez, hanem a társadalom alapintézményeit szabályozó igazságossági elvek kiválasztásához dolgozta ki ezt a gondolatkísérletet. Christians és szerzőtársai öt alapelve közül Kant és Rawls tartozik ide.**

Erényetika

- **Arisztotelész (Nikomakhoszi etika): a jó élet kulcsa az erények gyakorlása. Számos erkölcsi erény a túlzás és a hiány közötti, helyzethez illő közép: a bátorság például a vakmerőség és a gyávaság között áll. Az erényetika nem csupán azt kérdezi, mi a szabály, hanem azt is, mit tenne itt az erényes, gyakorlati bölcsességgel rendelkező ember.**
- **A médiában:** az újságírói erények – igazmondás, tisztesség, bátorság, mérséklet – nem szabálylistából, hanem gyakorlatból és példaképekből tanulhatók. Ezért kérdezi a 6. lépés: vállalható-e a döntés nyilvánosan, a saját nevével.

A gondoskodás etikája

- **Carol Gilligan (In a Different Voice, 1982) és Nel Noddings (Caring, 1984):** a modern, feminista gyökerű irányzat az elvont szabályok helyett a konkrét emberi kapcsolatokra, az empátiára és a gondoskodásra épít. Sokan önálló irányzatnak tekintik, mások az erényetika rokonának.
- **A médiában: akkor fontos, amikor az érintett kiszolgáltatott, és nem ő döntött a nyilvánosságról – gyerek, áldozat, gyászoló, védtelen forrás. Christians és szerzőtársai ötödik alapelve – a személyek célként való kezelésének és önértékének hangsúlya, a zsidó-keresztény agapé hagyományában – több ponton rokonítható a gondoskodásetika személy- és kapcsolatközpontú szemléletével, de nem azonos vele.**

> **EGY PÉLDA, HÁROM VÁLASZ – A BUJKÁLÓ BARÁT**
>
> Egy gyilkos azt kérdezi Öntől, hogy a barátja az Ön házában bujkál-e. Kant 1797-es rövid írásában (Benjamin Constant ellenvetésére válaszolva) azt állítja: hazudni ekkor sem szabad, mert az igazmondás feltétlen kötelesség. Egy következményelvű érvelés igazolhatónak tarthatja a hazugságot, ha az várhatóan életet ment és kisebb összkárt okoz. Az erényetika azt kérdezi, mit tenne az erényes, gyakorlati bölcsességgel rendelkező ember – és elfogadja, hogy erre nincs képlet.
> A médiaetikai változat a 2. óra kérdése: szabad-e megtéveszteni egy forrást vagy egy intézményt, ha csak így derül ki, amit a közönségnek tudnia kell?

> **SZÓHASZNÁLAT: MIÉRT NEM „SZÁNDÉKETIKA”?**
>
> A „szándéketika” kifejezést egyes magyar szerzők a cselekedet motivációját hangsúlyozó megközelítések gyűjtőfogalmaként használják. Mivel azonban ez nem azonos a deontológiával, a kurzusban a pontosabb „kötelességetika” vagy „deontológia” terminust használjuk. Max Weber meggyőződésetika–felelősségetika megkülönböztetése ehhez kapcsolódó, de más felosztás (A politika mint hivatás, 1919).

2. Etika és jog

Az etika és a jog két különböző, de szorosan összefonódó normarendszer. A legfontosabb különbség: a jog államilag kikényszeríthető normarendszer; az etikai normák mögött nem áll állami kényszer, de szakmai vagy intézményi szankció kapcsolódhat hozzájuk. Az etikai normák írásba is foglalhatók, például szakmai kódexekben.

SZEMPONT	ETIKA (ERKÖLCS)	JOG
Mi alapján szabályoz?	Belső értékek, lelkiismeret, szakmai és társadalmi normák; írásba is foglalhatók (például etikai kódexekben).	Államilag elismert és kikényszeríthető jogi normák (például az Smtv.).
Kikényszeríthetőség	Állami erővel nem kényszeríthető ki; szakmai vagy intézményi következménye lehet.	Az állam kényszerítő hatalma védi (hatóság, bíróság).
Szankció	Lelkiismereti, szakmai és intézményi következmények; a közönség bizalmának elvesztése; egyes szervezeteknél etikai szankció.	Bírság, kártérítés, helyreigazítás, végső esetben büntetés.
Hatókör	A szándékra és a teljes magatartásra kiterjed.	Elsősorban a külső, megfogható cselekvést szabályozza.

- **A jogszerű közlés is lehet etikailag kifogásolható. Gyakori megfogalmazás szerint a jog etikai minimumot rögzít; a szakmai etika sok helyzetben ennél magasabb követelményt támaszt. A Mosley-ügy azt is megmutatja, hol ér véget a jog: az angol bíróság utólag kártérítést ítélt meg, az EJEB pedig kimondta, hogy az Egyezmény nem követeli meg, hogy a sajtót jogszabály kötelezze az érintett előzetes értesítésére (Mosley v. UK, 2011). Ahol nincs külön jogi kötelezettség, az előzetes megkeresés szükségessége továbbra is szerkesztőségi és etikai mérlegelés tárgya.**
- **Az elemzőlapon:** a jog az 5. lépésben, a mérce helyén szerepel (melyik paragrafus vonatkozik az esetre?). A 2. lépésbe, a dilemmába nem kerülhet: a „jog ↔ etika” nem két érték, hanem két terület.

3. Érték és érdek – és a lojalitás

Az érték azt fejezi ki, mit tartunk önmagában fontosnak; az érdek azt, milyen kimenetelnek van tétje egy szereplő számára. A lojalitás harmadik kérdés: kivel vagy mivel szemben áll fenn különleges felelősségünk.

SZEMPONT	ÉRTÉK	ÉRDEK
Meghatározása	Elv vagy eszme, amelyet önmagáért tartunk fontosnak (igazmondás, magánszféra, emberi méltóság, szabadság).	Egy szereplő számára kedvező vagy hátrányos kimenetelhez fűződő tét; lehet anyagi, személyes, szakmai, politikai vagy más jellegű (például biztonság, reputáció, bevétel, befolyás).
Központi kérdése	„Mi a helyes, mi az igazságos?”	„Mi a tétje ennek az adott szereplő számára?”

– **Az elemzőlapon: az érték a 2. lépésbe tartozik (mely értékek ütköznek?), a lojalitás a 4. lépésbe (kivel vagy mivel szemben áll fenn különleges felelősségünk?), az érdeket pedig a szerepkártya külön sorban adja meg. A szereplők érdekei segítenek feltárni, milyen értékek kerülnek konfliktusba; magát a dilemmát az elemzőlapon értékütközésként fogalmazzuk meg.**

4. Az értékpróba

A 2. lépés egy értékpárt kér: két olyan dolgot, amelyet önmagáért becsülünk, és amelyet ebben a helyzetben nem lehet egyszerre teljesen megvédeni. A próba egy kérdés: ha a pár egyik tagjára azt lehet mondani, hogy „ez nem jó vagy rossz, hanem csak egy terület / egy szereplő / egy haszon”, akkor az nem érték.

PÁR	ÉRTÉKPÁR?	MIÉRT
jog ↔ etika	Nem	Két terület, két normarendszer – a jog a mérce helye (5. lépés).
érdek ↔ lojalitás	Nem	A szerepkártya két külön kérdése: az egyik azt mutatja meg, mi a tét a szereplő számára, a másik azt, kivel vagy mivel szemben áll fenn különleges felelőssége – egyik sem önmagában az értékütközés.
a lap ↔ az olvasók	Nem	Két szereplő – ők az érintettek (3. lépés) és a lojalitások (4. lépés).
igazmondás ↔ a magánélet védelme	Igen	Mindkettőt önmagáért becsüljük, és ebben a helyzetben nem védhetjük egyszerre teljesen.
őszinteség / tisztességes eljárás ↔ közérdekű igazság feltárása	Igen	A megtévesztő módszer dilemmája (2. óra): a tisztességes eljárás és a fontos közérdekű információ feltárása kerülhet konfliktusba.

5. A hat lépés két forrása

Az elemzőlap hat lépése két ismert döntési modellt illeszt össze. Ralph Potter „dobozának” (1972) négy negyede: meghatározás, értékek, elvek, lojalitások. William L. Rivers és Cleve Mathews (Ethics for the Media, 1988) Potter nyomán egyszerűbb, újságíróknak szánt négyrészes modellt javasolt: probléma, meggyőződés (az értékrend és az elvek együtt), eredmény (a lojalitás és a döntés hatása azokra, akikhez hűek vagyunk), végül az igazolt végleges döntés.

POTTER	RIVERS–MATHEWS	AZ ELEMZŐLAP
Meghatározás	Probléma	1. Mi történt?
Értékek	Meggyőződés	2. Mi a dilemma?
—	Eredmény: kire hat a döntés	3. Kik az érintettek?
Lojalitások	Eredmény: kinek tartozunk	4. Kinek tartozunk felelősséggel?
Elvek	Meggyőződés	5. Milyen etikai elv alapján döntünk? · Milyen szakmai-jogi mérce vonatkozik rá? (kódex, jogszabály, szerkesztőségi irányelv)
—	Igazolt végleges döntés	6. Vállalható-e nyilvánosan?

Potterből a szétválasztást vesszük át (az érték nem azonos az elvvel, a lojalitás nem azonos a hatással), Rivers és Mathews modelljéből a hatást és az indoklást. A kurzus elemzőlapján az 5. lépésben két dolgot különítünk el: az etikai elvet (például kötelességetika, következményetika, erényetika, gondoskodásetika) és a szakmai-jogi mércét (kódexpont, jogszabályhely vagy szerkesztőségi irányelv), amely az esetre vonatkozik.

6. Szakmai kódexek összevetése

Az elemzőlap 5. lépésében a mércét kódexből, jogszabályból vagy szerkesztőségi irányelvből veszi. Magyarországon nincs egyetlen, minden újságíróra kötelező kódex: több szöveg él egymás mellett, és ezek nem ugyanazt kérik. Az első táblázat azt mutatja, ki alkotta az egyes kódexeket, kire vonatkoznak, és ki érvényesíti őket; a második azt, mit mondanak a félév témáiról.

KÓDEX	KI ALKOTTA, MIKOR?	KIRE VONATKOZIK?	KI ÉRVÉNYESÍTI?
MÚOSZ Etikai Kódex	A Magyar Újságírók Országos Szövetsége; a hatályos szöveget a 2011. szeptember 24-i küldöttgyűlés fogadta el.	A MÚOSZ tagjaira kötelező; normáinak követését tagságon kívül is ajánlja, és az újságírói tevékenység fogalmát tágan határozza meg.	A MÚOSZ etikai bizottsága; a figyelmeztetéstől a kizárásig (10.3.; Radetzky 2017, 132–133. o.).
Közös etikai alapelvek	A MÚOSZ, a Magyar Újságírók Közössége (MÚK), a Magyar Katolikus Újságírók Szövetsége (MAKÚSZ) és a Sajtószakszervezet közösen dolgozta ki; a szöveg a 2000-es évek elején már használatban volt.	A négy szervezet tagjaira.	Az újságíró saját szakmai szervezetének etikai bizottsága (10. §).
A Telex etikai és magatartási kódexe	A Telex szerkesztősége.	A szerkesztőség munkatársaira.	Belső szerkesztőségi érvényesítés; külön etikai testületet vagy szankciórendet a kódex nem nevez meg.
Visegrádi Irányelvek	Magyar és brit újságírók, műsorkészítők és politikusok 1998-tól folytatott vitáinak összegzése; 2001-ben jelent meg.	Elsősorban a rádiós és televíziós műsorkészítőkre, közszolgálati és kereskedelmi adóknál egyaránt.	Nincs erre létrehozott testület: szakmai iránymutatás.

HONNAN ERED A „VISEGRÁDI IRÁNYELVEK”?

A név nem a visegrádi négyek (V4) együttműködésére utal. 1998-tól magyar és brit újságírók, műsorkészítők és politikusok több alkalommal találkoztak Visegrádon, hogy megvitassák: hogyan dolgozhat a rádiós és televíziós újságírás politikai nyomás és félelem nélkül, és milyen szakmai szabályokat kell ehhez betartania. A résztvevők ezt Visegrádi Folyamatnak nevezték; kezdettől az volt a céljuk, hogy a vitákból gyakorlati szabályok szülessenek.

A felvetéseket Charles Fletcher foglalta össze tizenhat témában, Csák Gyula szerkesztésében; a Visegrádi Irányelvek című kiadvány 2001-ben jelent meg. Nem jogszabály, és nem egy szakmai szervezet kódexe, ezért senki sem kényszeríti ki – a MÚOSZ Etikai Kódexe azonban arra kéri etikai bizottságát, hogy eljárásaiban vegye figyelembe „a Visegrádi Jegyzőkönyv azon gondolatait, amelyek az újságíráshoz kapcsolódnak” (Radetzky 2017, 133. o.).

Radetzky jegyzete a tizenhat témából tízet ismertet (114–124. o.). A kurzusban használt számok ezt a számozást követik: például az 5. téma az ízlés, az erkölcs és a magánélet, a 6. a bűncselekményekről szóló tudósítás.

A második táblázat cellái tartalmi összefoglalások, nem szó szerinti idézetek; a paragrafus számai alapján a teljes szöveget megtalálja. A MÚOSZ-kódex oldalszámai Radetzky 2017-es jegyzetére, a Visegrádi Irányelveké ugyanerre a jegyzetre utalnak.

TÉMA (ÓRA)	MÚOSZ	KÖZÖS ALAPELVEK	TELEX	VISEGRÁD
Magánélet (3. óra)	3.1.4.: a magánéletet tiszteletben kell tartani; súlyos vétség, ha a közszereplő hozzátartozóinak jogait úgy kezelik, mintha a közszereplőéitől függenének; a betegek védelmére fokozottan ügyelni kell (128. o.). 8.4.: a lakhely, a biztonsági berendezések és a látogatások védelme (131–132. o.).	6. § c): a közhivatalt viselő személy is megvédheti magánéletét, kivéve, ha az hatással van a közéleti tevékenységére.	3. rész: egy információ közléséhez nagyobb közérdek fűződhet, mint a magánszféra védelméhez. Mérlegelést ír elő, mércét nem ad.	5. téma: aki közérdeklődésre tart számot, bizonyos fokú érdeklődést el kell fogadnia; a magánéletbe való beavatkozásnál az újságírónak igazolnia kell a közérdeket (119–120. o.).
Rejtett felvétel, megtévesztés (2. óra)	3.2.4.: főszabályként tilos. Kivétel, ha törvény- vagy társadalomellenes tevékenységet tárnak fel, és az anyag nyilvános módszerrel nem készíthető el; engedélyt csak a felelős szerkesztő adhat (128–129. o.).	6. § a): tilos a lehallgatás, a rejtett kamera és a magánéletet sértő fényképezés; kivételt nem említ.	4. rész: főszabályként bemutatkoznak; kilétüket csak akkor fedik el, ha a közérdekű információt más módon lehetetlen megszerezni.	A Radetzky által ismertetett tíz téma nem tárgyalja.
Forrásvédelem (4. óra)	8.2.: a bizalmas kezelés ígéretét minden körülmények között be kell tartani; nem adható névtelenség, ha az az igazságszolgáltatás kijátszását szolgálja (131. o.).	10. §: ha a forrás titokban tartása jogi kötelezettségbe ütközik, az újságíró szervezete etikai bizottságához fordul.	3–4. rész: névtelen forrást csak akkor idéznek, ha meggyőződtek a megbízhatóságáról; akinek névtelenséget ígértek, azt nem adják ki.	2. téma: a forrást meg kell nevezni (például az áldozatok számánál); a bizalmas forrás védelméről a tíz téma nem szól (117. o.).
Hír és vélemény, pontosság (6. óra)	4.1.: valótlanságot nem állíthat; a tényeket az elvárható gondossággal ellenőrizni kell (129. o.).	5. §: a hírt és a véleményt el kell választani – „A hír szent, a vélemény szabad!”	3. rész: a híreket elválasztják a véleményektől; csak megfelelően alátámasztott állítást írnak le.	1–2. téma: a tudósítás nem keveredhet a kommentárral; a véleményt a ténytől világosan el kell különíteni (115–116. o.).
Helyreigazítás (6. és 8. óra)	5.1.–5.2.: önkéntes, korrekt helyreigazítás; a hátrányosan érintettnek meg kell adni a válasz lehetőségét (129. o.).	7. §: minden hamis vagy téves hírt gyorsan helyesbíteni kell; ez etikai kötelesség is.	6. rész: a tárgyi tévedést kijavítják, és a javítást a cikkben jelzik.	A tíz téma nem tárgyalja.
Reklám és szerkesztőségi tartalom (9. óra)	7.2.: a reklámot és a fizetett közleményt a többi tartalomtól észrevehetően meg kell különböztetni (130. o.).	4. § d)–e): az újságíró csak munkakörétől függetlenül, külön megbízás alapján foglalkozhat hirdetéssel.	3. rész: a szponzorált tartalmat és a reklámot egyértelműen jelzik.	3. és 10. téma: a műsorvezető ne reklámozzon terméket; a 2001-es Visegrádi Irányelvek korabeli szabályozási környezetében a termékelhelyezést a reklám egyik formájaként kezelik (117., 124. o.).

TÉMA (ÓRA)	MÚOSZ	KÖZÖS ALAPELVEK	TELEX	VISEGRÁD
Áldozatok, kiskorúak (9. óra)	3.1.3.: aki fiatalkorú személyiségi jogait sérti, akkor is etikai vétséget követ el, ha a törvényes képviselő hozzájárult (128. o.).	6. § d): az áldozatok és hozzátartozóik személyiségi jogait tiszteletben kell tartani.	3. rész: ha az anyagban gyerekek szerepelnek, védelmükre és személyiségi jogaikra fokozottan figyelnek.	6. téma: ne növeljék az áldozat fájdalmát, és ne zaklassák interjúért; „a jogos közérdeklődés nem igazolja a szenzációhajhászást” (120–121. o.).
Mesterséges intelligencia (12. óra)	Generatív mesterséges intelligenciáról explicit rendelkezést nem tartalmaz.	Generatív mesterséges intelligenciáról explicit rendelkezést nem tartalmaz.	Generatív mesterséges intelligenciáról explicit rendelkezést nem tartalmaz.	Generatív mesterséges intelligenciáról explicit rendelkezést nem tartalmaz.

Mit mutat az összevetés? A kódexek ugyanazokat a kérdéseket érintik, de másképp szabályoznak: van, amelyik tilt (a Közös alapelvek a rejtett felvételt), van, amelyik feltételhez köti a kivételt (a MÚOSZ-kódex), és van, amelyik mérlegelést ír elő (a Telex és a Visegrádi Irányelvek). Az 5. lépésben ezért nevezze meg, melyik kódex melyik pontját alkalmazza; ha a kódexek eltérnek, írja le, melyiket miért választotta. Ahol egyik kódex sem ad explicit iránymutatást, ott a szerkesztőségnek saját szakmai elvet vagy belső irányelvet kell kialakítania – ez a 12. óra kérdése.

Források és további olvasnivaló

- Krokovay Zsolt: Etika. Budapest, 2005 – az irányzatok magyar nyelvű áttekintése.
- Krokovay Zsolt: Médiaetika. A szólásszabadság és a polgárjogok. Budapest: L’Harmattan, 2003 – médiaetikai alapfogalmak és normatív megközelítések.
- Christians, Clifford G. et al.: Media Ethics. Cases and Moral Reasoning. 12th ed. Routledge, 2024 – Bevezetés: a Potter-doboz és az öt alapelv.
- Rivers, William L. – Mathews, Cleve: Ethics for the Media. Prentice Hall, 1988, 1. fejezet („Making Final Decisions”); magyarul: Médiaetika. Bagolyvár, 1999, 1. fejezet („A végleges döntések meghozatala”), 22–23. o.; a Potter-doboz: 19. o.
- Potter, Ralph B.: The Logic of Moral Argument. In: Deats, Paul (szerk.): Toward a Discipline of Social Ethics. Boston University Press, 1972, 93–114.
- Kant, Immanuel: Az erkölcsök metafizikájának alapvetése (1785); Über ein vermeintes Recht aus Menschenliebe zu lügen (1797).
- Mill, John Stuart: A szabadságról (1859); A haszonelvűség (1863). · Arisztotelész: Nikomakhoszi etika. · Rawls, John: Az igazságosság elmélete (1971).
- Gilligan, Carol: In a Different Voice (1982). · Noddings, Nel: Caring (1984). · Weber, Max: A politika mint hivatás (1919).
- MÚOSZ Etikai Kódex: Radetzky András: Médiaetika – médiajog. 2017, 124–133. o.; muosz.hu.
- Közös etikai alapelvek (MÚOSZ, MÚK, MAKÚSZ, Sajtószakszervezet): makusz.hu. · A Telex etikai és magatartási kódexe: telex.hu/dokumentum/a-telex-etikai-es-magatartasi-kodexe.
- Fletcher, Charles: Visegrádi Irányelvek. Szerk. Csák Gyula, 2001; ismertetése: Radetzky 2017, 114–124. o.